

INGEGERD TROEDSSON:

Gånge hatt till och huva ifrån

Regeringens ovillighet att göra något positivt för småföretagen och särskilt för familjeföretagen har återigen demonstrerats, menar riksdagsledamoten Ingegerd Troedsson. Sambeskattningens orättvisor har ökats, och hon lämnar drastiska exempel på vad som kan hända i ett företag, där man och hustru arbetar gemensamt. Till och med egna barn drabbas även om de är myndiga, om de arbetar i ett av föräldrarna ägt familjeföretag. Märkligt är att de socialdemokratiska och kommunistiska kvinnorna kunnat gå med på att arbetande kvinnor diskrimineras och att deras arbete skall anses vara värt hälften av mannens.

Småföretagsamhetens problem har kommit i fokus, inte minst genom Astrid Lindgrens angrepp på de marginalskatter på 100 procent och däröver, som i år kan drabba egenföretagare och det i inkomslägen, som ger dem mindre behållning än vad enbart parlamentarikernas riksdagsarvoden ger. Hårt trängd har Gunnar Sträng till sist lovat att söka råda bot på åtminstone de värsta "oförligheterna". Vad som kommer ut av det löftet återstår dock att se.

Helt i skymundan tycks däremot en rad beslut ha hamnat, som togs av riksdagen strax dessförinnan och som också de intimt berör flertalet småföretag i vårt land. Jag avser särskilt frågan om hur inkomsten från ett företag skall fördelas på medarbetande makar och barn.

Ända sedan särbeskattningen trädde i kraft år 1971 har tiotusentals makar i företag, som drivits som enskild firma, betalat betydligt högre skatt på familjeinkomsten än de skulle ha gjort om de fått skatta var för sig. Trots övergången till individuell beskattning och en enda skatteskala behölls nämligen den sk faktiska sambeskattningen, dvs förbudet att dra av värdet av medhjälpande makes arbete.

Från socialdemokratiskt håll har man varit påfallande ovillig att rätta till de uppenbara orättvisor, som den faktiska sambeskattningen inneburit. Inte ens talande exempel som affärsföreståndaren, som övertog affären där båda makarna arbetade och därigenom fick kanske tiotusen kronor mer i skatt på samma familjeinkomst, har förmått socialdemokraterna att skynda på lösningen av denna fråga. Följden har naturligtvis blivit att en

lång rad småföretag övergått till aktiebolags- eller handelsbolagsformen, eftersom inkomsten då kunnat delas upp, skatten blivit rättvisare och medhjälpande make också fått motsvarande sociala förmåner.

Villkorlig frigivning

I samband med Haga 2-uppgörelsen lyckades de borgerliga med lottens hjälp få igenom ett krav på att den faktiska sambeskattningen skulle avvecklas från år 1976.

De förslag som regeringen till sist – i januari i år – förelade riksdagen vimlade av restriktioner. Befrielsen från den faktiska sambeskattningens orättvisor var inte bara i högsta grad villkorlig utan åtföljdes också av motsvarande skärpningar i beskattningen av fåmansbolagen. Hur långt begreppet fåmansbolag egentligen sträcker sig är dolt i töcken efter riksdagsbeslutet. Klart står dock att alla andra familjeföretag ingår, vare sig de drivs som handelsbolag, aktiebolag eller ekonomisk förening.

Vad innebar då regeringens förslag?

Förutsättningen för att medhjälpande make själv skall få beskattas för värdet av sitt arbete är att det omfattar minst 600 timmar under året, dvs i stort sett en tredjedel av full årsarbetstid.

Värdet av arbetet får då tas upp till marknadsmässig ersättning, dock högst till en tredjedel av nettointäkten av verksamheten.

Arbete i bostaden för medhjälpande make får endast räknas om det saknas särskild arbetslokal för verksamheten och synnerliga skäl föreligger.

Förbudet för avdrag för lön till egna barn utvidgas till att gälla alla studerande barn, såvida inte uppehållet från studierna är minst en månad. Detta gäller också myndiga barn! Avdrag för lön till egna barn mellan 16 och 18 år får endast göras om arbetet är så mycket värt att det ensamt skulle föranleda skatteplikt. Och – som sagts – då endast om arbetet utförs under ferier på mer än en månad.

Också i fåmansbolagen begränsas möjligheterna att genom löneuttag fördela företagets inkomster mellan företagsledare och dennes make och barn till i stort sett vad som skulle gälla i de enskilda firmorna.

De föreslagna reglerna kompletterades inte bara med en starkt utvidgad uppgiftsskyldighet för fåmansföretagen och dess delägare utan också med en lång rad ytterligare restriktioner avseende tantiem, bilkostnader m m. Även om dessa främst är avsedda att beivra skatteflykt av olika slag, kan de bli nog så kännbara också för de seriöst arbetande företagen och i många fall leda till en föga tilltalande dubbelbeskattning.

Under behandlingen i riksdagen delade sig meningarna i hög grad mellan de borgerliga och socialdemokraterna. De borgerliga samlade sig i de viktigaste frågorna kring gemensamma reservationer, som i stort sett motsvarade vad moderaternas representanter i skatteutredningen Eric Krönmark och i företagsskatteberedningen Tage Magnusson tidigare fört fram.

I och för sig skulle något krav på minsta arbetsinsats för medhjälpande make inte be-

höva ställas upp. Är denna förhållandevis liten, står några skatte- eller försäkringsmässiga fördelar inte att vinna. Av praktiska skäl föreslog de borgerliga en timgräns på 400 timmar, vilket skulle innebära betydligt mindre tröskelproblem än med regeringens förslag.

De borgerliga delade uppfattningen att det endast var verkliga arbetsinsatser som skulle ersättas liksom att ersättningen inte skulle få överstiga marknadsmässig lön. Men detta innebar också att tredjedelsregeln – förslaget att medhjälpande make aldrig skulle få beskattas för mer än hälften mot den företagsledande maken – borde utgå. Avgörande för avdragsrätten måste vara arbetsinsatsens betydelse för företaget. Om arbetet är förlagt till bostaden eller inte borde vara en sekundär fråga.

Slutligen menade de borgerliga att likställdheten krävde att marknadsmässig ersättning till egna barn – på samma sätt som till andras – borde vara avdragsgill i företaget. Inte heller studier borde få utgöra något hinder. I många familjeföretag är föräldrarna helt beroende av att få sina studerande barn till hjälp under helger, kvällar, jullov osv.

Lotten svek de borgerliga

Alla de gemensamma borgerliga reservationerna gick till lottning i riksdagen. Dessvärre blev det överlag seger för den socialistiska sidan. Endast i fråga om arbete i bostaden hade de borgerliga fru Fortuna på sin sida.

Vad blir då konsekvenserna av dessa riksdagsbeslut, som gäller retroaktivt från 1 ja-

nuari i år?

Efter fem års orättvisor skulle den faktiska sambeskattningen bort. Ibland blir så också fallet. Men resultatet blir väl ofta så att sambeskattningens orättvisor utvidgas till att också omfatta många av de familjeföretag som drivs i bolagsform. Mängder av företag där make och barn ryckt in vid behov – och just därför utfört arbete som kanske varit helt avgörande för företagets bestånd – förmenas rätten att dra av värdet av deras arbetsinsatser. De beskattas i stället långt hårdare på toppen av makens-företagsledarens inkomst.

Herr Wörnberg – skatteutskottets och tillika företagsskatteberedningens ordförande – påpekade under debatten att skattevinster på 15 till 20 000 kr kunde uppnås vid uppdelning av en familjeinkomst på 100 000 kr genom utnyttjande av förvärvsavdrag och flera grundavdrag samt genom lägre progression. Men motsvarande gäller ju om man vänder på problemet! I alla de fall, där make och barn verkligen utför arbetsinsatser i företaget men där avdragsrätt inte medges, blir resultatet att samma belopp kan komma att tas ut för mycket i skatt mot om make och barn arbetade hos någon annan.

Bevisföringen ligger hos de skattskyldiga, förklarade herr Sträng. Vad allt kan inte detta komma att innebära i osäkerhet om huruvida inkomsten verkligen får delas upp och om vilken skatten blir, om skattetillägg kommer att "dömas ut", om konsekvenser i form av kvarskatt och kvarskatteavgifter, om den medhjälpande maken får ATP och andra sociala förmåner eller inte osv.

Syftet att få neutralitet mellan företagsfor-

mer och att förhindra skatteflykt är vällovligt. Men det motverkas i allt för hög grad genom diskrimineringen av dem som arbetar i det egna företaget men som inte uppfyller de hårt ställda villkoren för avdragsgillhet.

Den egna maken och de egna barnen får företagaren i många fall inte längre råd att anställa. Men att anställa andras makar och andras barn går alldeles utmärkt. Med sådana regler har den socialistiska halvan i riksdagen ryckt undan en bra bit av grunden för allt vad småföretagsamhet heter i det här landet.

Gånge hatt till och huva ifrån

Besluten är också ur andra synpunkter diskriminerande. I det alldeles övervägande antalet fall är den medhjälpare maken hustrun i familjen. Det blir alltså hon som – när arbetsinsatsen inte anses uppgå till 600 timmar – mister rätten att själv beskattas för värdet av sin arbetsinsats och därmed också blir utan motsvarande sociala trygghet.

Än märkligare är tredjedelsregeln – den bestämmelse som innebär att medhjälpare make anses värd högst hälften så mycket som den andre, detta även om de skulle arbeta precis lika mycket i företaget. Endast i de fall då taxeringsmyndigheterna bedömer båda makarna som företagsledare kan en annan fördelning godtas.

Tongångarna från Birger Jarls tid, då man från principen Gånge hatt till och huva ifrån gick över till ett system som innebar att kvinnan i alla fall skulle få arva hälften mot mannen, ter sig med förlov sagt slående. Men vi befinner oss inte på 1200-talet. Vi be-

finner oss nära år 2000. Och vi befinner oss i en period, som kännetecknas av en medveten strävan att minska inkomstsklyftorna i samhället. Vi befinner oss också i en period, som kännetecknas av en medveten strävan att öka jämställdheten mellan könen. Men så långt som till den gifta kvinnan, som hjälper sin make i den av honom bedrivna rörelsen, sträcker sig uppenbarligen inte dessa bemödanden.

Tandsköterskan i folktandvården har 65 procent av tandläkarens inkomst i lön, och det vare sig hon är gift med honom eller inte. Men skulle de bedriva egen verksamhet och dessutom vara gifta med varandra, sjunker andelen genast till högst 50 procent!

I en branschtidskrift arbetar förutom företagsledaren några journalister, varav en av dem är gift med honom. Om denna hustru fortfarande skall kunna få ut och taxeras för vanlig journalislön måste mannen nära nog fördubbla sin lön, något som företaget inte skulle bära. Går hustrun i stället ned till en tredjedel av den gemensamma inkomsten – ca 70 procent av avtalsenlig lön – skulle detta betraktas som dumpning från facketts sida och företaget förklaras i blockad!

Kort sagt: besluten i riksdagen är inte bara ägnade att allvarligt försvåra många familjeföretags verksamhet. De kan också betraktas som en ganska enastående diskriminering av den medhjälpare maken – som i de allra flesta fallen är hustrun – ännu i det tjugonde århundradet. Att de socialdemokratiska och kommunistiska riksdagskvinnorna som en man röstade för principen – kvinnan vare värd högst hälften mot mannen – gör knappast saken bättre.